

Impact Factor - 6.261

INTERNATIONAL RESEARCH FELLOWS ASSOCIATION

RESEARCH JOURNEY

INTERNATIONAL RESEARCH JOURNEY

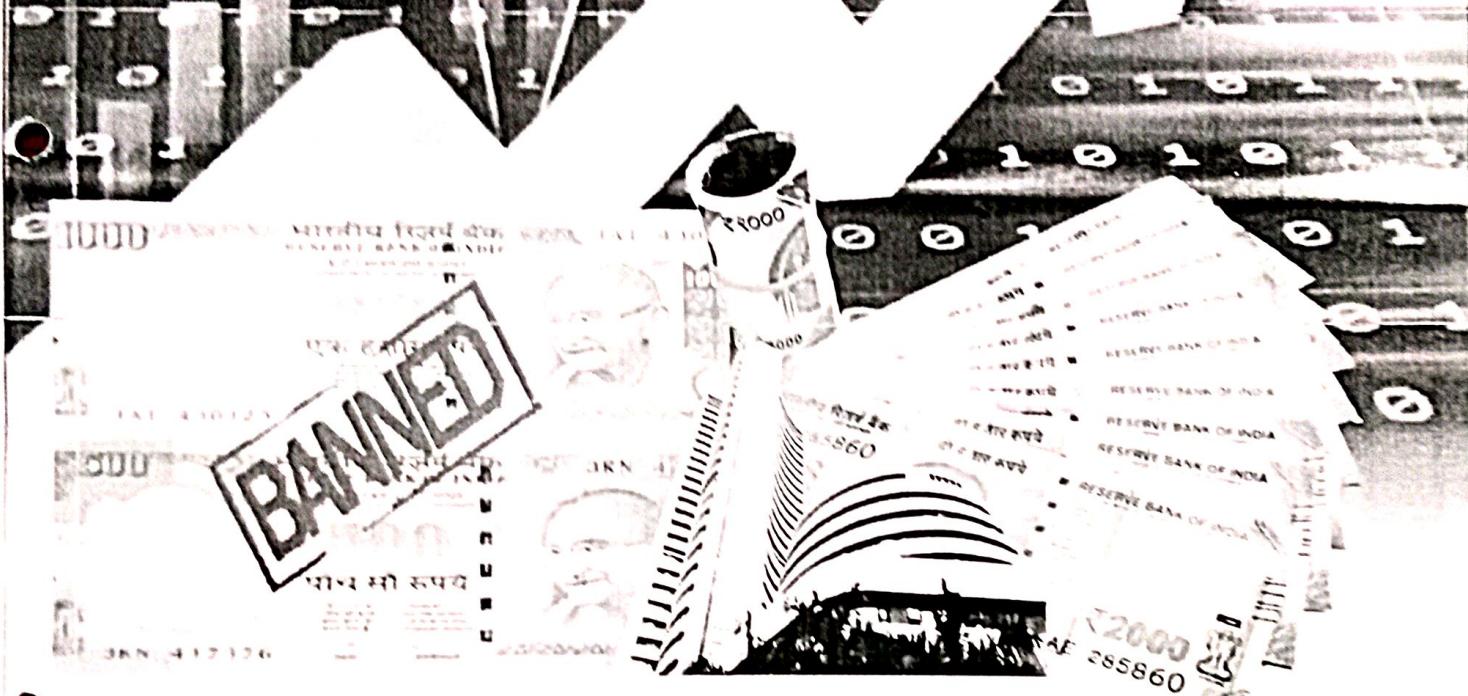
REFER REFERRED & INDEXED JOURNAL

February - 2019

ISSN - 2348-711

SPECIAL ISSUE- 138

Effect of Demonetisation on Indian Economy

Guest Editor :

Dr. R. N. Bhavare

Principal

M.V.P. Samaj's K.G.D.M. Arts,
Commerce & Science College, Niphad
Tal. Niphad, Dist. Nashik [M.S.] INDIA

Chief Editor :

Dr. Dhanraj T. Dhangar
Yeola, Dist. Nashik (MS) India.

Executive Editor of the issue :

Prof. S.E. Brahmankar

Head, Dept. of Commerce

Prof. A. L. Gaikwad

Head, Dept. of Economics

M.V.P. Samaj's K.G.D.M. Arts,
Commerce & Science College, Niphad,
Tal. Niphad, Dist. Nashik [M.S.] INDIA

ATTESTED

This Journal is indexed in :

- UGC Approved Journal
- Scientific Journal Impact Factor (SJIF)
- Cosmos Impact Factor (CIF)
- Global Impact Factor (GIF)
- International Impact Factor Services (IIFS)
- Indian Citation Index (ICI)
- Dictionary of Research Journal Index (DRJI)

PRINCIPAL

K.K.Wagh Arts, Com. SG & Comp. Science College,
CHANDORI, Tal. Niphad, Dist. Nashik 422 201

SWATIDHAN PUBLICATIONS

'RESEARCH JOURNEY' *International E-Research Journal*
Impact Factor - (SJR) - 6.261, (CII) - 3.452 (2015), (GII) - 0.676 (2013)
Special Issue 138- Effect of Demonetisation on Indian Economy
UGC Approved Journal

ISSN :
2348-7143
February-2019

Impact Factor - 6.261

ISSN - 2348-7143

INTERNATIONAL RESEARCH FELLOWS ASSOCIATION'S

RESEARCH JOURNEY

International E-Research Journal

PEER REFERRED & INDEXED JOURNAL

February -2019 Special Issue - 138

Effect of Demonetisation on Indian Economy

Guest Editor:

Dr. R. N. Bhavare
Principal

M.V.P. Samaj's K.G.D.M. Arts, Commerce & Science College,
Niphad, Tal. Niphad, Dist. Nashik [M.S.] INDIA

Executive Editor of the issue:

Prof. S.E. Brahmankar
Head, Dept. of Commerce
M.V.P. Samaj's K.G.D.M. Arts, Commerce & Science College,
Niphad, Tal. Niphad, Dist. Nashik [M.S.] INDIA

Prof. A. L. Gaikwad

Head, Dept. of Economics

M.V.P. Samaj's K.G.D.M. Arts, Commerce & Science College,
Niphad, Tal. Niphad, Dist. Nashik [M.S.] INDIA

Chief Editor:

Dr. Dhanraj Dhangar (Yeola)

SWATIDHAN **I**NTERNATIONAL **P**UBLICATIONS

For Details Visit To : www.researchjourney.net

© All rights reserved with the authors & publisher

INDEX

No.

1	Demonetization in India	Dr. Girishkumar Rana	05
2	A Research Paper on Inventory Turnover Ratio of the Selected Tea Companies in India	Jignesh Vaghela & Prof. Dr. K.N. Chavda	18
3	Demonetization - A Structural Transformation of Economy	Dr. Bhavini Patel	25
4	A Critical Study of Social Impact of Demonetization in India	Dr. Yamini Pandey	29
5	Impact of Demonetisation on the Indian Economy	Dr. Vyankatesh More	34
6	A Review on the Impact of Demonetization on Indian Economy	Prof. A. L. Gaikwad	38
7	Impacts of Demonetization on Various Sectors in Indian Economy	Prof. Smt. S. E. Brahmankar	41
8	Demonetization: Effects on Indian Economy	Prof. R. A. Ahire	44
9	A Study of Demonetization and Its Effect with Reference to Unorganized Sector in Nasik	Dr. Chandrakant Chaudhari	48
10	Impact of Demonetization on Rural India	Dr. Rupali R. Shinde	52
11	Demonetization and its Impact on Marketing, Banking and Economy	Dr. Smt. S. A. Gaikwad	55
12	Impact of Demonetization on Indian Economy	Dr. M.B.Wagh	59
13	Impact of Demonetization on Indian Agricultural Sector	Dr. Parag Kadam	63
14	People Choice on Career: A Comparative Study	Mr. Vishv Nath Borse	67
15	Impact of Demonetization in Agriculture	Prof. Pundlik Bagul	71
16	Demonetisation and its Impact on Various Sector	Dr. Jyoti Pawar	73
17	Demonetisation and Promotion of Cashless Economy	Prof. Manoj Gawale	76
18	Demonetisation : Challenges for Cashless Economy in Rural India	H. R. Netare	81
19	Sectoral Implications of Demonetization Agricultural, Industry, Service, Small Scale Sector etc.	Asst. Prof. Y.S.Jadhav	85
20	Impact of Demonetization on Direct Taxes	Prof. Gopal Layare	88
21	Impact of Demonetization on Retail Marketing	Mrs. Tejasweeta Mundhe	92
22	Two Sides of Demonetization in Indian Economy	Prof. M.B. More	96
23	Need of Demonetisation and Impact on Various Sectors in India	Prof. Nitin G. Chaudhari	99
24	Demonetization: A Move in Haste	Prof. Anil B Jadhav	103
25	Demonetisation : Indian Economy	Prof. R. T. Tuplondhe	106
26	Implication of Demonetisation on Agriculture Sector	Ms. Sonali Kasbe	109
27	Demonetization: an Overview	Prof. S. R. Sakhala	115
28	Macro-Economic Impact of Demonetisation on India's Manufacturing MSMEs : an Inspection	Anusuya Biswas	119
29	India Since Demonetization of 2016	Ms. Vandita Mishra	120
30	भारतीय व्यवस्था का अधिकारी विमुद्रण	डॉ. अमित कवठाळे	121
31	भारतीय व्यवस्था का विमुद्रण : परिणाम : पक्ष अग्रणी	डॉ. लता कमलापुरे	124
32	विमुद्राकरण ; कारण, परिणाम त्राई वास्तव	डॉ. दिपक कारे	128
33	भारतीय व्यवस्था : पक्ष दृष्टिकोण	Dr. Shivaji Thore	133

34	वैश्वेग वर्षन्यवग्याम	डॉ.मनीषा आहेर	136
35	आत्म दि - जारी रखन्याच्यक नोट्स विवाहारण्यां गर्हिणील द्वारा	डॉ.बी.गी.आहेर	146
36	जारी दिवाली सप्ताहांत नोटावंदीचा वाराचा परिणाम	प्रा.श्रीमती मंजुषा भंडारे	147
37	नोटावंदीचा वाराचा वर्षन्यवग्याम	प्रा.सुनील कर्डक	148
38	भारत के नुस्खे देश मे विमुद्दीतरण का प्रयोग	प्रा. नितीन वामन	149
39	नोटावंदी (विमुद्दीतरण/निघेलनीतरण)	प्रा.कृष्ण पाटकी	150
40	सिद्धांतीकरणाचा भारतीय वर्षन्यवग्यामवर्गीन परिणाम : निवित्क अभ्याग	प्रा.प्रविण आहेर	156
41	नोटावंदीमुळे अल्पभूगत य भर्माईन प्रजगतर झालेला परिणाम	प्रा.अतुल आहेर	159
42	विमुद्दीतरणाचे भारतीय वर्षन्यवग्यामवर्गीन परिणाम	प्रा.शशिकांत मांगले	162
43	भारतीय वर्षन्यवग्यामवर्गीन नोटावंदीचे आर्थिक परिणाम	प्रा.उपा आहेर	165
44	नोटावंदीतुम वैश्वेग वर्षन्यवग्याम दृष्टीने वाटनाल	प्रा.योगेश आहेर	168

Our Editors have reviewed paper with experts' committee, and they have checked papers on their level best to stop furtive literature. Except it, the respective authors of the papers responsible for originality of the papers and intensive thoughts in the papers. Nobody can reprint these papers without pre-permission of the publisher.

- Chief & Executive Editor

निश्चलीकरणाचा भारतीय अर्थव्यवस्थेवरील परीणाम : चिकित्सक अभ्यास

प्रा. प्रविण पांडुरंग आहेरे

वाणिज्य विभाग

कै. कै. बद्र कला, वाणिज्य, विज्ञान व संगणक विज्ञान
महाविद्यालय, चांदोरी ता. निफाड जि. नाशिक

गोषवारा :-

भारत सरकारने ८ नोव्हेंबर २०१६ रोजी रात्री नोटबंदी जाहीर करून चलनातील ५०० व १००० रु च्या नोटांचे निश्चलीकरण केले. त्या बदल्यात ५०० व २००० च्या नोटा चलनात आणल्या. शासनाने देशाच्या निजामामाटी अऱ्हेई अर्थीक व्यवहार नव्हे अन्यांत गगडेचे हेते असे मांगिले. या निश्चलीकरणाचे सकारात्मक व नकारात्मक असे भारतांव अर्थव्यवस्थेवर परीणाम झालेले दिसून येतात. याचा चिकित्सक अभ्यास या शोधनिवंधात केला आहे.

प्रस्तावना:-

भारत सरकारने ८ नाव्हेंवी राजी निश्चलीकरणाची घोषणा केली अशी घोषणा अशी घोषना भारतात प्रथमच झालेली नाही. या अगोदर भारत सरकारने निश्चलीकरणाचे धोरण १९४६ ची पहिली नोटबंदी करण्यात आली. त्यानंतर पुढील सरकारने १९७८ ला दुसऱ्ही नोटबंदी केली. पहिल्या नोटबंदीत १००००ची नोट बंद करण्यात आली. तर दुस—या नोटबंदीत १०००, ५००० आणि १००० हया नोट बंद करण्यात आल्या. व २०१६ मध्ये ५००, १०० रु च्या नोटा बंद करण्यात आल्या. या नोटबंदीचे भारतीय अर्थव्यवस्थेच्या विविध क्षेत्रावर वेगवेगळे परीणाम झालेले दिसून येतात. या परीणामांचा चिकित्सक अभ्यास या शोधनिवंधात केला आहे.

संशोधन पद्धती:-

गृहीतकृत्ये :-

- भारताने निश्चलीकरणाचा प्रयोग अनेकवळा केला आहे.
- सन २०१६ च्या निश्चलीकरणाचा भारतीय अर्थव्यवस्थेवरील परीणाम पुर्वीच्या निश्चलीकरणापेक्षा तिव्र गळमळाचा अहे.

१४

भारतातोल निश्चलोकरणाचा हे नेहमाचा आहाव देणे.

निश्चलोकरणाचे भारतीय अर्थव्यवस्थेवरोल व्याणाचे अभ्यासणे.

१५ तोकलाचे त्वाचे :-

तोकल तोकलोक्ताताठो निश्चलोकरणातज रक्कडोचा उपयोग करण्यात आलेला असून यासाठी लागवारी नव्य संकलन निश्चलोकरणाचा उपयोग केला आहे. त्यात सेटर्ड्रेष, संशोधन निक्षेप, मासिके व दर्तमानपत्र तसेच इंटरनेट ही उपयोग करण्यात आली आहे.

भारतातोल निश्चलोकरणाचा इतिहास:-

भारतामध्ये नोटबंदी हो पहिल्यांदाच झालेली नाही या अगोदर १६ जानेवारी १९७८ साली तत्कालीन सरकारने १०००, ५०००, आणि १००० रु च्या नोटा चलनाऱ्याने बाद करून नोटबंदी केली परंतु, अर्धव्यवस्थेत या नोटा

लाकवंकडे भोठ्या उभाणात उपलब्ध नसल्याने त्याचा फारसा परीणाम झाला नाही.

नोव्हेंबर २०१६ मधील निश्चलीकरण:-

८ नोव्हेंबर २०१६ रोजी भारत सरकारने ५०० व १०००रु च्या नोटा चलनाहाय उरविल्या. हा निर्णय जाहीर झाल्यानंतर सदर नोटा या फक्त बँक खात्यात भरता येतील असे जाहीर केले. या निर्णयामुळे ५०० व १००० रुपयाच्या चलनाऱ्याल नोटाचे प्रमाण एकुण चलनाच्या ८६ टक्के होते. चलनाचे निश्चलोकरणामुळे जवळजवळ ९९ टक्के चलन हे बँकोगाड्ये जगा झाली यामुळे या नोटाबंदीकडे एका सकारात्मक दृष्टीने बघितले गेले.

निश्चलीकरणाचे भारतीय अर्धव्यवस्थेवरील परीणाम:-

१. भ्रष्टाचारावर लगाम – देशात ५०० आणि १००० च्या नोटावर बंदी आणल्यानंतर अनेक पैसा बाहेर आला. देशाच्या एकुन पैशाच्या ८६ टक्के भाग हा ५०० आणि १००० च्या नोटामधे हा पैसा अनेकांनी माठवून ठेवला होता. याच ~~वैज्ञानिक~~ वापर लोक भ्रष्टाचाराठी क्रगतानं.
२. कॅसलेस अर्थव्यवस्था – कॅसलेस इकॉनॉमी वनवण्यासाठी गरजेचे आहे की, देशात जास्तीत जास्त व्यवहार हे कॅसलेस असावेत. नाटाबंदीमुळे संपुर्ण नोटा बँकेत जमा करण्यात आल्या परीणामी रोख व्यवहाराएवजी कॅसलेस व्यवहार केले जाऊ लागले. मागील एका वर्षात फक्त एका भीम एप्प्टरे दोन करोड व्यवहार पुर्ण करण्यात आले.
३. खोट्या नोटांवर लगाम – भारतामधे खोट्या नोटाचा सुलझाट झाला होता चलनाचे निश्चलीकरणामुळे संपुर्ण जुन्या नोटा बँकेत जमा करून घेतल्या गेल्या परीणामी खोट्या नोटांवर लगाम झालण्यात काही प्रमाणात यश प्राप्त झाले.
४. रिअल इस्टेट सेक्टर पारदर्शी होण्यास मदत – भारतीय अर्थव्यवस्थेमधुन नोटांचे निश्चलीकरण झाल्यामुळे या क्षेत्रामध्ये माठया प्रमाणावर काळ्या पैशाचा वापर होत होता. यामुळे स्टॅम्प इयूटीमध्ये माठे नुकसान होत होते. चलनाच्छ निश्चलीकरणामुळे सर्व व्यवहार बँकेमार्फत केले जाऊ लागल्याने व्यवहार पारदर्शी होण्यास मदत झाली.
५. बँकींग व्यवस्थेचा विस्तार – चलनाचे निश्चलीकरणामुळे बाद झालेल्या नोटा फक्त बँक खात्यात भरण्याची मुभा देण्यात आली. परीणामी नोटा बदलून घेण्यासाठी बँक खाती काढण्यात आली. संपुर्ण रक्कम बँकेत जमा झाल्यामुळे बँकींग क्षेत्राला नविन उभारी प्राप्त झाली.

नकारात्मक परीणामः—

१. ग्रामीण अर्थव्यवस्था ठप्प:— चलनी नोटाच्या निश्चलीकरणामुळे देशात ५०० आणि १००० च्या नोटा बंद झाल्या. ग्रामीण भागामध्ये बहूतेक व्यवहार रोखीने केले जातात. अ से व्यवहार करण्यासाठी कोणतेही कॅसलेस माध्यम उपलब्ध नाही. व्यवहारामध्ये नोटांचे प्रमाणे कमी झाल्याने ग्रामीण अर्थकारण ठप्प झाले.
२. शेती क्षेत्रावरील परीणामः— नोटांच्या निश्चलीकरणाचा परीणाम शेती क्षेत्रावर मोठ्या प्रमाणावर झाला. कारण्य शेती क्षेत्रात उत्पादीत मालाचे व्यवहार उधारीवर सुरु झाले. चलनी नोटाच्या कनतरतेनुळे पैशाची आवक कमी हाऊन मालाची आवक वाढली. शेतनाल नाशवंत असल्याने

त्याच्या किंवली इप्रारुद्धाने उत्तरात्या आणि शेतक-मोरु असा माल सत्यावार पैकासाठी तेज आली आहे.

३. अर्थव्यवस्थेच्या कृष्टीचा तेज कमी झाला – निष्पत्तीकरणामुळे बाजारातील गवे त्रैग भकामध्ये जमा झाला परिणामी लोकांन्या हातात सेख पैशाच्या गत्स्वात कमी रवकम शिल्लक याहिली. याचा परिणाम तरतुच्या किंवाती कमी होऊनी लोकांवा खोरेती करता येत नक्त्या, लहान गोउणा उत्तोषांवरती त्याचा परिणाम झाला. त्यामुळे मुरुजातीच्या काळात अर्थव्यवस्थेच्या कृष्टीचा तेज कमी झाला.

अशा कारणांबरोबरच सुरुजातीच्या काळात मनस्ताप महान करावा लागला काणा ज्या नोटांचे निश्चलीकरण झाले त्या बदलून पेण्याराती दित्तरागर संगमध्ये उपो सहाने लागले.

४. सरांश –

हा शोधनिबंधात निश्चलीकरणाचा अर्थव्यवस्थेवर होणा-गा परिणामाचा शोण पेण्याचा प्रयत्न केला. निश्चलीकरणाच्या निर्णयाते अर्थव्यवस्थेवर जरी नकारात्मक परिणाम दिसून आले तरी त्याचे विर्धकाळामध्ये सकारात्मक परिणाम दिसतील अशी आशा आहे.

संदर्भ –

- 1) Abhani, D.K. (2017). A Study On Impact of Demonetization Over The Banking Seection with Reference To Veraval City. International Journal of Marketing& Financial Management, 5(3), 21-26
- 2) Muthulakshmi, E.K. (2017). Impact of Demonetization on the Indian Economy- Issues & Challenges, Journal of Humanities and Social Science, 34-38
- 3) INDIAN ECONOMY. (2018) <https://www.indianeconomy.net/spleasroom/what-are-the-impact-of-demonetisation-on-indian-economy/> Retrieved March 02,2018, from <https://www.indianeconomy.net>